

LA LLEI 10/2007, DE 20 DE MARÇ, DE LA GENERALITAT, DE RÈGIM ECONÒMIC MATRIMONIAL VALENCIÀ.

Dra. María Elena Cobas Cobiella.

**Dra. Profª Associada del Dpto. de Dret Civil. Universitat de València.
Prof^a. Titular y Coordinadora del Grado en Derecho a la Universidad Europea de Madrid.
Centro Adscrito Valencia**

**Dra. Raquel Guillén Catalán.
Profª Ayudante Doctor del Dpto. de Dret Civil
Universitat de València.**

Índice de contenido

RESUM:.....	1
PARAULES CLAU:.....	1
1. LA REVITALITZACIÓ DEL DRET FORAL VALENCIÀ.....	1
2. Algunes consideracions sobre la Llei 10/2007 de la Generalitat, de Règim econòmic matrimonial valencià.....	3

RESUM:

Després de la promulgació de la Llei Orgànica 1/2006, de 10 d'abril, de Reforma de la Llei Orgànica 5/1982, d'1 de juliol, d'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, s'ha pretès per part del Govern Valencià recuperar gradualment el Dret foral valencià. La Llei 10/2007 de la Generalitat, de Règim econòmic matrimonial valencià és un evident testimoni d'esta finalitat. A més, la introducció d'esta norma suposa no sols la modificació de les normes del dret comú sinó la incursió de derogades figures del dret civil valencià. Per tot això, este article presenta algunes consideracions de l'esmentada norma després d'una breu reflexió de la competència de la Comunitat Valenciana respecte al Dret Civil.

PARAULES CLAU:

Dret foral valencià, consentiment informat, història clínic legislació autonòmica valenciana.

1. LA REVITALITZACIÓ DEL DRET FORAL VALENCIÀ.

Els últims anys han estat dedicats per part dels estudiosos del Dret Foral i, en especial, del Dret civil valencià a l'intent de fer ressorgir el mateix, qüestió que ja adverteix el Preàmbul de l'esmentada Llei 10/2007, de 20 de març aprovada en esta data per la Generalitat Valenciana, modificada per la Llei 8/2009, de 4 de novembre, de la Generalitat, de modificació de la Llei 10/2007, de 20 de març, de Règim Econòmic Matrimonial Valencià, quan assenyala: "Esta llei és el primer pas en la recuperació del Dret foral valencià, amb l'objectiu i la intenció de poder desenrotllar en el futur un Codi de Dret foral valencià que engloba les distintes lleis sectorials que es promulguen"[1].

El propi Preàmbul comportava, abans de la modificació de 4 de novembre de 2009, una brevíssima

reflexió, sense entrar encara en el text de la llei, dona marge al debat, si el dret foral ha segut derogat fa tres-cents anys, com és possible la seua “reanimació”. En aquest sentit resulta molt gràfica la doctrina en la matèria a l’assenyalar: “Com es conserva, modifica i desenrotlla un dret foral que ha segut derogat fa ara tres-cents anys? Ni tan sols és vàlida la via consuetudinària sustentada per alguns autors amb base en la coneguda STC 121/1992, de 28 de setembre, dictada sobre l’única llei civil valenciana (Llei 6/1986, de 15 de desembre d’arrendaments històrics) que va exigir un Títol competencial basat en l’existència de costums”[2].

Posteriorment açò és ratificat en l’article 1 fent especial èmfasi en la necessitat que el Dret troba la seua adequació als valors i principis constitucionals, així com a les noves demandes socials i que es correspon amb el que posteriorment es preceptua en l’article 3, que de manera explícita adverteix que el fonament del règim econòmic valencià és la “igualtat”.

Aquest article resulta interessant perquè s’adverteix en la seua redacció i en la seua aroma el desig que subjau de la recuperació del Dret foral, igual que altres comunitats autònomes que ho han mantingut[3]. Aquest desig més que jurídic és polític i això es nota tant en la redacció de la Llei, com en la finalitat de la mateixa, ja que cabria reflexionar sobre si realment la mateixa respon a una necessitat social. Per descomptat el temps que és savi, ho dirà.

Açò sense detriment per descomptat, de totes les transformacions que en seu social i de protecció a grups exclosos s’han produït a la Comunitat Valenciana, així tenim als casos de violència de gènere o familiar, als fills menors i discapacitats, persones majors o en situació de dependència, amb l’objectiu final de garantir els drets i el compliment dels deures que generen les relacions familiars i que es traduïxen en un sense nombre de lleis d’ampli espectre i amb veraders requeriments i demandes socials[4].

No obstant estes alabances, cal advertir que és un tema prou polèmic, i que el procés no ha segut fàcil, ni ho serà, és un camí trillat de dubtes, de controvèrsies i d’indecisions inclús a nivell del Tribunal Constitucional i dels propis estudiosos del dret[5]. Potser, i en això coincidim amb algun sector de la doctrina[6] perquè entenem que no respon la mateixa a una innegable necessitat social, que no puga ser salvada pel Dret Civil i per la regulació que el Codi Civil espanyol fa, sobre això tornarem posteriorment.

Alguns han vist la conveniència d’estes lleis i la revitalització del Dret valencià, considerant el tractament constitucional favorable a les mateixes, mentres que, a sensu contrari, un altre sector de la doctrina no és favorable a això a l’assenyalar; “Crèiem que hauria segut el moment oportú de declarar la inconstitucionalitat del text estatutari en eixe punt concret, per la senzilla raó que l’article 149.1.8 de la Constitució permet que les comunitats autònomes on existisca Dret civil, foral o especial, legislen sobre el mateix per a la seua conservació, modificació o desenrotllament. El problema és que en el moment d’aprovar-se la Constitució feia ja quasi tres segles que la Comunitat Valenciana havia deixat de tindre un propi Dret civil foral [7].

És ben sabut que el Dret foral valencià es va derogar expressament en 1707; qüestió que no es va produir en altres comunitats autònomes, les quals han mantingut conjuntament amb el Dret Civil la seua normativa foral. Mantenint València a l’entrada en vigor de la Constitució de 1978, certa normativa en seu d’arrendaments històrics; fet que ha servit com a fonament per a entendre la possible aplicació de competència en matèria de Dret civil a les comunitats autònomes, “allí on existisca dret foral”, en virtut de l’article 149.1º .8º de la Constitució. En raó a això, l’Estatut d’Autonomia li atribueix a la Generalitat Valenciana la competència sobre el dret civil valencià i així naix la llei que ens ocupa.

2. Algunes consideracions sobre la Llei 10/2007 de la Generalitat, de Règim econòmic matrimonial valencià.

La Llei és prou breu, conté tres títols a més del Preàmbul. El primer títol denominat “disposicions comunes del règim econòmic matrimonial valencià” regula les disposicions més generals que estableix la llei, el centre de la qual es troba en l'establiment del règim legal supletori el de separació de béns.

El seu capítol primer es concentra en disposicions generals sobre el règim econòmic matrimonial valencià, amb la incidència especial en el caràcter supletori que té el règim de separació de béns versus el caràcter supletori que ostenta en el Codi Civil el règim de guanys. També es desenrotllen en el mateix títol el principi d'igualtat, les càrregues del matrimoni, les disposicions referides a la vivenda habitual, de la família, així com la carta de noces o capitulacions matrimonials, entre altres.

El segon títol està dedicat a la Germania: concepte, composició i extinció i dissolució de la mateixa.

Finalment, l'últim títol desenrotlla la supletoriada de la separació de béns, establint el principi de responsabilitat patrimonial individual de cada cònjuge i l'afecció dels béns dels cònjuges a l'alçament de les càrregues del matrimoni.

Conclou la Llei amb una disposició addicional, una transitòria i quatre finals.

Cal destacar entre estes disposicions, la final segona d'acord amb la qual «el Codi civil, en totes les matèries regides en esta llei, tindrà vigència, amb caràcter de Dret supletori, en defecte de la present llei, el costum, els principis generals de l'ordenament jurídic, en matèria econòmica matrimonial, i la doctrina del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana».

La importància d'esta llei es troba en que ofereix una nova organització del sistema econòmic matrimonial desdenyant la tradicional regulació del mateix que es troba en l'article 1316 del Codi Civil espanyol[8] i que té com a centre la presumpció de ganancialidad, a falta d'elecció per part dels cònjuges del sistema econòmic que ha de regir el seu matrimoni segons el que regula l'article 44 intitulat “el règim legal supletori del matrimoni” de l'esmentada llei que assenyala: “Si no hi ha pacte entre els cònjuges respecte del règim econòmic a què ha de subjectar-se el seu matrimoni o si tal pacte és o esdevé ineficaç, el règim econòmic matrimonial serà el de separació de béns, de manera que la celebració de les noces. Excepte el que resulte de les normes imperatives d'esta llei i del que s'ha convingut pels contraents, no afectarà, per si sola, ni la composició dels seus patrimonis respectius ni als drets ni facultats que ostenten sobre els mateixos, que quedaran, sense perjudici del principi de responsabilitat patrimonial universal, afectes especialment l'alçament de les càrregues del matrimoni en la proporció que els cònjuges convinguen i, a falta d'acord, en proporció a la quantia dels seus patrimonis i rendes que els formen”.

En relació al que regula l'article 6 de la Llei en el qual s'assevera que: “A falta de carta de noces o capitulacions matrimonials, o quan estes siguen ineficaces, el règim econòmic aplicable serà el de la separació de béns, sense que la celebració del matrimoni tinga una altra transcendència econòmica per als consorts que la d'afectar les seues respectives rendes i patrimonis a l'alçament de les càrregues del matrimoni”.

També resulta cridanera la figura de la germania que és una altra de les novetats de la Llei enfront de la regulació del Codi Civil vigent, segons el que regula l'article 38 que assenyala respecte d'això: “La germania és una comunitat conjunta o de mancomú de béns, pactada entre els esposos en carta de noces o capitulacions matrimonials abans de contraure matrimoni, en ocasió d'aquest, o bé en qualsevol moment amb posterioritat, modificant o complementant aquelles. El caràcter

agermanat dels béns podrà igualment fer-se constar en el document públic de la seua adquisició, sense necessitat d'atorgar o modificar la carta de nocés o capitulacions matrimonials. 2. Com la resta de béns del matrimoni, els béns agermanats estan principalment afectes l'alçament de les càrregues del matrimoni”.

Alguns articles de la Llei han suscitat la nostra atenció. D'una banda l'article 3 en la seua referència al fonament del règim econòmic valencià, seguit de l'article 4 que presenta la gènesi del mateix. Menció a banda té el que preveu l'article 12 i següents en el que refereix al treball per a la casa i conceptes assimilats; com a evident intent de protecció a la dona pel temps i esforços dedicats a les labors domèstiques, finalment i no per això menys important l'article 21 que fa referència al dret de preferent adjudicació de l'ús de la vivenda habitual de la família, amb paral·lelisme a les normes successòries previstes en el Codi Civil.

Sense endinsar-nos massa en el text de la llei, merita que apuntem algunes idees.

El text de l'article 3 de la Llei és un híbrid entre el principi d'igualtat que ha de prevaldre en el règim econòmic matrimonial i normes referides al dret de família, com la violència domèstica o la protecció als incapacitats, que de fet troben la seua regulació i protecció en les institucions tuitives de les mateixes. Esta combinació es pot deure a la finalitat que té la llei de protecció a la dona, als incapacitats i això és lloable, però està clar que la tècnica jurídica no deu perdre's de vista en la redacció de la llei, encara que la finalitat siga encomiable, d'ací que aquest article conté un llista d'institucions; que mereixen tractament diferenciat amb vista a la norma; cabria preguntar-nos, per exemple, la relació que té el règim econòmic matrimonial amb la discapacitat, o amb els més desfavorits. No es necessita un vincle matrimonial perquè en el nostre entorn familiar hi haja un discapacitat.

Si el que s'ha pretés amb la llei és ressaltar la protecció que aquest sector exclòs està rebent, sincerament no era aquesta la via més pertinent.

D'altra banda, l'article 4 de la Llei que regula la gènesi del règim econòmic matrimonial valencià com a fonament del mateix, no aporta una gran novetat en relació al que disposa el Codi Civil espanyol en el seu articulat tradicional; tenint en compte que el mateix part de la sencera llibertat “civil” dels cònjuges per a realitzar l'elecció del règim econòmic que els va a regir; fet que per altres es troba immers en el camp de l'actuació de l'autonomia privada, que permet que els cònjuges trien el règim econòmic matrimonial que desitgen dins dels que prevé la llei i que referenda sense cap dubte l'article 1315 de l'esmentat cos legal quan assenyala: “el règim econòmic del matrimoni serà el que els cònjuges estipulen en capitulacions matrimonials”. Potser sent l'única diferència terminològica és que s'utilitza el terme de “carta de nocés”, en compte de capitulacions matrimonials.

L'article 12 de la Llei dirigit a la protecció del treball que realitza la dona en la casa, si bé és lloable en la seua finalitat, resulta extremadament difícil en orde probatori; si arribat el cas, en un procés de divorci haguera que provar estes qüestions. Al que s'uneixen els criteris de valoració que regula l'article 13 de l'esmentada llei que són extremadament subjectius, complexos de provar i poden conduir en el seu afany de protegir al cònjuge que treballa en la casa a la desprotecció de l'altre cònjuge[9].

Per un altre costat resulta discriminatori aquest article en relació amb el cònjuge que treballa fora i al seu torn en la casa; la qual cosa succeeix cada vegada amb més freqüència per la incorporació de la dona a la vida laboral.

Sense oblidar que resulta paradoxal la referència a la realització de les tasques de la llar únicament

per la dona, ja que després de l'entrada en vigor Llei 15/2005, de 8 de juliol, per la qual es modifiquen el Codi Civil i la Llei d'Enjudiciament Civil en matèria de separació i divorci l'article 68 del Codi Civil estableix l'obligació dels cònjuges de compartir les responsabilitats domèstica i l'atenció i atenció d'ascendents i descendents i altres persones dependents a càrrec seu.

Finalment, el paral·lelisme d'esta llei enfront d'un règim successori, les normes del qual són referendades pel Codi Civil sense haver segut modificades, genera situacions de verdadera desprotecció al cònjuge viudo, ja que el Codi Civil regula un règim successori basat en una societat de guanys, de forma tal que una dona o home casat en separació de béns i que s'ocupa de la llar, no tindrà dret a la meitat de guanys, només al terç de millora dels béns de l'altre cònjuge segons el que regula l'article 834 d'aquest.

D'altra banda, crida l'atenció el que preveu l'article 19 de la Llei en referència al dret de predetracció del dot domèstic a la defunció d'un dels cònjuges a l'establir una presumpció de ganancialidad per cridar-lo d'alguna manera als béns que integren el dot domèstic de la vivenda habitual, contrari al sentit de separació de béns que ha matisat la Llei. Amb la qual cosa i fet que pot succeir amb molta habitualitat els cònjuges deuran durant la seua vida en comú recopilar i guardar tota la documentació possible amb vista a provar que el que han adquirit els pertany individualment i no en proindivís a ambdós cònjuges.

[1] En aquest sentit comenta RUBIO TORRANO E., en "Constitución, Estatuto de autonomía y Régimen Económico Matrimonial", Tribuna Aranzadi Civil, núm. 4, 2007, que: Se acaba de publicar recientemente la Ley 10/2007, de 20 marzo (LCV 2007\147), de la Generalitat, de Régimen Económico Matrimonial Valenciano con fundamento en el artículo 49.1.2 a RCL 1982\1821 del nuevo Estatuto de Autonomía de la Comunidad Valenciana. La pretensión reformadora que toda norma de estas características plantea descansa en la siguiente realidad que la nueva Ley persigue superar: la regulación foral del régimen económico matrimonial giraba en torno a dos ideas básicas -dice el Preámbulo de la Ley 10/2007-, que eran, por una parte, la subordinación de la mujer al marido, a quien competía, fundamentalmente, la responsabilidad económica del matrimonio y de la familia, y de otro, el régimen dotal con su significado foral. Claro está, tal estado de cosas no es el vigente en el momento en el que se acaba de aprobar el nuevo texto normativo, sino en «nuestra época foral» (¡qué lamentable resulta esta costumbre que se está imponiendo en los textos legales, de utilización del adjetivo o pronombre posesivo!), según afirma el citado Preámbulo. Como no puede ser de otra manera, la situación descrita choca frontalmente con los valores y principios constitucionales, de ahí que el legislador valenciano se haya afanado en aprobar una norma ajustada a la Constitución. El ejercicio de la competencia estatutaria en esta materia -señala el citado Preámbulo- dará lugar a una normativa necesariamente diferente de la que estuviera vigente en nuestra época foral, pero reconocible en ella a través de instituciones como la carta de nupcias, las donaciones por razón de matrimonio, la libertad de pactos en cuanto al régimen económico matrimonial supletorio o la germanía. La publicación de esta Ley no parece, a diferencia de la de Arrendamientos Históricos Valencianos, que descansa en una norma civil de formación consuetudinaria, sino más bien en el propósito de recuperación e integración de un Derecho foral valenciano que fue abolido en 1707 por decreto de Felipe".

[2] BLASCO GASCÓ, F. DE P., "El desarrollo del derecho civil valenciano: La Ley de Régimen económico matrimonial valenciano", Revista Jurídica de Navarra, julio-diciembre, núm. 48, 2008, p. 54.

[3] Coincidim amb l'apreciació que fa el Professor Blasco Gascó, F. De P., en "El desarrollo del derecho civil valenciano: La Ley de Régimen económico matrimonial valenciano", Revista Jurídica de Navarra, julio-diciembre, núm. 48, 2008, p. 49 on estableix que "Cuestión distinta es que la

Comunidad Valenciana, por historia y en desagravio, deba tener competencia en materia derecho civil propio o foral, como la tienen, entre otras, las Comunidades Autónomas cuyos territorios conformaron la antigua Corona de Aragón y también se rebelaron contra el primer Borbón. Pero esta es una cuestión más política que jurídica”.

[4] Cal assenyalar, entre altres, les següents:

- Llei 7/2001, de 26 novembre, reguladora de la Mediació Familiar en l'àmbit de Comunitat Valenciana
- Llei 1/2001, de 6 abril d'Unions de Fet de Comunitat Valenciana
- Decret 41/2007, de 13 abril, pel qual es desenrotlla la Llei de Mediació Familiar en Comunitat Valenciana.
- Decret 61/2002, de 23 abril pel qual s'aprova el Reglament d'Unions de Fet de Comunitat Valenciana.,
- Llei 6/2008, de 2 juny d'Assegurament Sanitari de la Comunitat Valenciana.
- Llei 4/2005, de 17 juny de Salut Pública de la Comunitat Valenciana.
- Llei 3/2003, de 6 febrer d'Ordenació Sanitària de la Comunitat Valenciana.
- Llei 1/2003, de 28 gener de Drets i Informació al Pacient de la Comunitat Valenciana
- Llei 11/2003, de 10 abril sobre l'Estatut de Persones amb Discapacitat de Comunitat Valenciana
- Llei 12/2008, de 3 juliol de Protecció Integral de la Infància i l'Adolescència de Comunitat Valenciana
- Llei 9/2003, de 2 abril d'Igualtat de Comunitat Valenciana.,
- Orde de 20 desembre 2005 que regula l'Estatut dels Usuaris de centres de servicis socials especialitzats per a l'atenció de persones majors.

[5] Vid. La Providència de 17 d'abril de 2008 del Tribunal Constitucional (JUR\2008\112614) que ha acordat en el recurs d'inconstitucionalitat núm. 9888-2007, en relació amb la Llei de la Comunitat Valenciana 10/2007, de 20 de març, de Règim Econòmic Matrimonial Valencià, interposat per l'Advocat de l'Estat, en representació del president del Govern, alçar la suspensió de la Llei de la Comunitat Valenciana 10/2007, de 20 de març, de Règim Econòmic Matrimonial Valencià, la qual es va produir amb l'admissió del mencionat recurs i que va ser publicada en el Boletín Oficial del Estado núm. 97, de 22 d'abril de 2008.

[6] Diu respecte d'això BLASCO GASCÓ, F. DE P., en “ Despropósitos de la Proposición de Ley del Régimen Económico Matrimonial Valenciano”, en Revista Jurídica de la Comunidad Valenciana”, Tirant Lo Blanch, 2001, p. 11, que “¿Realmente está la Proposición de Ley en armonía con la realidad social y económica valenciana? Como dije en otro trabajo, no he visto en las notarías valencianas filas de valencianos queriendo pactar, como pueden hacerlo desde hace muchos años, un régimen de separación de bienes; y quienes lo han hecho, constante matrimonio, no ha sido henchidos de valencianía, sino por otros motivos, digamos, más materiales; y quienes lo han hecho antes de contraer matrimonio, o al contraerlo, podemos decir que son más previsores, pero no más valencianos”.

[7] Vid. BERCOVITZ RODRIGUEZ-CANO, R., “Derecho Civil Foral Valenciano”, Tribuna Aranzadi Civil, núm. 4, 2008. En el mateix sentit i molt bè exposat diu el Prof. BLASCO GASCÓ, F. DE P: “¿Cómo se conserva, modifica y desarrolla un derecho foral que ha sido derogado hace ahora casi trescientos años? Ni siquiera es válida la vía consuetudinaria sustentada por algunos autores con base en la conocida STC 121/ 1992, de 28 de septiembre, dictada sobre la única ley civil valenciana (Ley 6/1986, de 15 de diciembre de arrendamientos históricos) que exigió un título

competencial basado en la existencia de costumbres”.

[8] Assenyala aquest article: “A falta de capitulaciones o cuando éstas sean ineficaces, el régimen será el de la sociedad de gananciales”.

[9] Coincidim amb el plantejament del Prof. BLASCO GASCÓ, F. DE P. quan diu en “El desarrollo del Derecho civil valenciano”, Revista Jurídica de Navarra, julio-dic, 2008, p. 59, que “los criterios de valoración del trabajo para la casa a mi juicio deben ser revisados porque al querer evitar el enriquecimiento injusto de un cónyuge no puede abocar en su ruina económica o en el enriquecimiento del otro. Por eso, no puede ser criterio de valoración del trabajo para la casa, por ejemplo, el costo de tales servicios en el mercado laboral si no se aminora cuantitativamente con el uso que se ha hecho de la casa, los alimentos, etc...”.